

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל, ורעייתו מרת בוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

שתי הלכות ביום

גליון מס' 9

פרשת חקת

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֹן לֹא תִבְיֹאוּ אֶת הַקֹּהֵל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם, הַמָּוֶה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וַיִּקְדַּשׁ בָּם" (במדבר פרק כ, יב-יג)

שאלות: א. מה היה החטא הגדול של משה ואהרן במי מריבה, שמחמתו נגזר עליהם שלא יכנסו לארץ ישראל. ב. הרי ה' מעניש מדה כנגד מדה, ומה השייכות בין מי מריבה לכניסתם לארץ ישראל. ג. הרי בענין זה לא עשה אהרן דבר, ומדוע נענש גם הוא. ד. מדוע משה ואהרן לא התפללו מיד על ביטול הגזירה.

תשובה: באמת חטא זה של מי מריבה היה חטא קל, שהכה משה את הסלע במקום לדבר אליו, ועיקר העונש לא היה על חטא זה, אלא אהרן נענש על כך שגרם בשגגה לחטא העגל, ומשה נענש על כך שגרם בשגגה לחטא המרגלים, על ידי שכששלחם הוסיף להם שאלות שלא ציוה ה', ואף שכוונת שניהם היתה לטובה, מכל מקום כיון שעל ידם נגרם שישראל ימותו במדבר ולא יכנסו לארץ ישראל, נענשו מידה כנגד מידה שימותו גם הם במדבר, וכך אמר משה רבינו בספר דברים, לאחר חטא המרגלים "גַם בִּי הִתְאַנַּף ה' בְּגִלְלַתְכֶם לֵאמֹר גַּם אֲתָה לֹא תָבֹא שָׁם", כיון שבאמת זה היה טעם העונש, וכן לאחר סיפור חטא העגל אמר "וַבְּאַהֲרֹן הִתְאַנַּף ה' מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אַהֲרֹן בְּעַת הַהִיא", והיינו שכבר אז נגזרה עליו הגזירה, והועילה תפילת משה רק 'בעת ההיא', שלא יבוא העונש מיד. ומפני כבודם לא הוזכר עונשם בענין העגל והמרגלים, וכאן נכתב עונשם על דבר קל, והרי זה כאדם הרואה את בנו האהוב עושה דבר רע, ואינו מענישו מיד, ולאחר זמן על דבר קל ביותר מענישו עונש גדול הכולל את שני החטאים. וכיון שידעו משה ואהרן שהסיבה האמיתית לעונשם היא מחמת הדברים הקודמים שעשו, לא התנצלו כאן על מה שהכו את הסלע ולא התפללו על ביטול הגזירה (שאלות א-ה).

❧

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּחַר הָהָר עַל גְּבוּל אֶרֶץ אֲדוּם לֵאמֹר, יֵאָסֶף אַהֲרֹן אֶל עַמּוּוֹ בִּי לֹא יָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מְרִיתֶם אֶת פִּי לְמִי מְרִיבָה" (במדבר פרק כ, כג-כד)

שאלה: כיון שבזמן מי מריבה נגזר על משה ועל אהרן שימותו במדבר, מדוע לא מתו שניהם יחד, אלא תחילה מת אהרן, ולאחר מכן משה.

תשובות: א. רצה הקב"ה שמיתת שלשת המנהיגים תהיה כלידתם, מרים שנולדה ראשונה מתה תחילה, לאחר מכן אהרן, ולבסוף משה. ב. כיון שאהרן נענש על מה שגרם בחטא העגל, ומשה על מה שגרם בחטא המרגלים, וחטא העגל קדם לחטא המרגלים, היתה גם מיתתם כסדר הזה. ג. כיון שלאחר מיתת אהרן היה צורך למנות את אלעזר בנו לכהן גדול, ויהושע עדיין לא הוחזק בהנהגה, ולא היה יכול לעשות זאת. ד. מפני כבודו וקדושתו של אהרן, לא היה ראוי שיתעסקו הדיוטות בקבורתו, אלא משה אחיו ואלעזר בנו. ה. עיכב ה' את מיתת משה עד שילך כמלך לפני העם במלחמת סיחון ועוג. ו. מפני שעונשו של משה רבינו היה קל יותר, רצה ה' להראות לפני מיתתו את הארץ, ולכן התעכב עונשו עד שהגיעו להר העברים ומשם ראה את הארץ. ז. אם היו מתים שניהם יחד, היו ישראל מספידים אותם יחד, ואבידת כל אחד מהם היתה ראויה למספד בפני עצמו. (שאלה ד).

❧

"וַיִּסְעוּ מֵהַר הַהָרָה יַם סוּף לְסֹבֵב אֶת אֶרֶץ אֲדוּם וַתִּקְצַר נַפְשׁ הָעָם בְּדֶרֶךְ, וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאֱלֹהִים וּבַמֶּשֶׁה לֵּמַה הֵעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרָיִם

לְמוֹת בְּמִדְבָּר כִּי אִינּוּן לָחֶם וְאִינּוּן מַיִם וְנִפְשָׁנוּ קָצָה בְּלָחֶם הַקָּלָקָל" (במדבר פרק כא, ד-ה)

שאלה: מדוע דוקא עכשיו קצרה נפש העם בדרך, לאחר שכבר הלכו ארבעים שנה במדבר, וגם ראו כבר את כל הרעה שהגיעה לאבותיהם מחמת תלונותיהם, ואיך לא חששו עתה לשנות באיולתם.

תשובה: באותו זמן היו כמה סיבות לכך שקצרה נפש העם, א. כיון שכבר הסתיימו ארבעים השנה שנגזר עליהם לנדוד במדבר, וכבר מתו כל החוטאים בדור המרגלים, ועדיין לא נכנסו לארץ ישראל. ב. ראו שמשה רבינו שלח שליחים למלך אדום שיתן להם לעבור בארצו, וכאשר סירב לכך ויצא לקראתם בחרב, לא נלחמו בו. ג. ראו שחזרו לאחוריהם דרך ים סוף, והיה זה כפי שנאמר להם בתחילת אותם ארבעים שנה, מיד לאחר חטא המרגלים, 'מִתָּחַר פָּנָיו וְסָעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם סוּף', וחשבו שעתה ילכו במדבר עוד ארבעים שנה. (שאלה ו).

"וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלִּפְתֵי עֵרָד יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי" (במדבר פרק כא, א)

שאלה: מה שמע הכנעני שמחמת כן התאמץ עתה להלחם בישראל.

תשובה: כיון שחזרו ישראל שבע מסעות לאחוריהם, והלכו בדרכים מעוקלות ונסתרות, ולשון 'דרך האתרים' היא כמו 'דרך התרים', כלומר, שהלכו בדרך שהולכים בה המרגלים והתרים את הארץ, שהיא דרך נסתרת וצדדית, וחשב שאין בהם כח ללכת בגלוי ובדרך המלך, ובפרט לאחר שביקשו ממלך אדום לעבור בגבולו ולא הניח להם ולא נלחמו בו, היה הכנעני סבור שזה מחמת חולשתם, ולכן יצא להלחם בהם. (שאלה ה)

"וַיִּשְׁמַע ה' בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת הַכְּנַעֲנִי וַיַּחֲרֶם אֶתְהֶם וְאֶת עֲרִיבָם וַיִּקְרָא שֵׁם הַמְּקוֹם חֶרְמָה" (במדבר פרק כא, א)

שאלה: משמעות הפסוקים שבזמן משה רבינו כבר אירע הדבר הזה, שנלחמו בכנעני ונצחום וקראו את שם המקום חרמה, ואילו בספר שופטים, לאחר מיתת משה ולאחר מיתת יהושע בן נון נאמר (שופטים א טז-יז) "וַיִּבְנֶי קִינִי חֲתָן מִשָּׁה עָלוּ מְעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוּדָה מִדְּבַר יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּנֶגֶב עֵרָד וַיִּלְךָ וַיִּשָּׁב אֶת הָעָם, וַיִּלְךָ יְהוּדָה אֶת שְׁמַעוֹן אֲחִיו וַיִּפְּנוּ אֶת הַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב צֶפֶת וַיִּחָרְמוּ אוֹתָהּ וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר חֶרְמָה", ונראה שרק בזמנם היה הדבר.

תשובות: א. כפי שכתב משה רבינו בתורה דברים רבים העתידים להיות רק לאחר זמן רב, כן כתב את הדבר הזה, אף שבאמת נעשה בפועל רק לאחר מות משה ויהושע. ב. בזמן משה נלחמו ישראל בכנענים, ורדפו אחריהם לתוך עריהם והרגום, וקראו למקום חרמה, אך עדיין לא יכלו לכבוש את הערים ממש, שהרי עדיין לא נכנסו כל ישראל לארץ, ובזמן השופטים השלימו את הדבר, וקראו למקום 'חרמה', כלומר, הארץ שניתנה לחרם כבר בזמן משה רבינו. (שאלה ו).

לתרומות והקדשות: 0765-404-360

